

ERZURUM ŞEHRİNDE MALA KARŞI İŞLENEN SUÇLAR: COĞRAFİ BİR YAKLAŞIM

Property Crimes in Erzurum City: A Geographical Approach

Alpaslan ALIĞAĞOĞLU*

Faruk ALAEDDİNOĞLU**

Özet

Suç olgusu ve suçluluk durumu insanlığı ile yaşıttır. Suç olayı değişik şekillerde tanımlanmakta ve tasnif edilmektedir. Bu çalışmada suç çeşitlerinden biri olan mala karşı suçlar ve suçlular Erzurum şehrinde ele alınmaktadır. Suç olayı şimdiye kadar değişik bilimlerin inceleme konusu olmuştur. Çalışmada suç ve suçlular coğrafi açıdan incelenmektedir. Başka bir anlatımla çalışmanın amacı suç ve suçluları coğrafi açıdan analiz etmek, suç ve suçlu bölgelerinin nedenleriyle birlikte tespitini yapmak ve suç ve suçluluğu önleyici ve kontrol edici önlemlerin alınmasına katkıda bulunmaktır. Alansal teorinin uygulandığı çalışmada görülmektedir ki varsayılanın aksine suç ve suçlulukta merkezden çevreye doğru artış meydana gelmektedir. Bu durum yoksulluk kültürü, sosyoekonomik süzülme, inşa edilmiş çevre ve şehir içi arazi kullanılışı gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Buna bağlı olarak bölgesel, şeritsel ve noktasal suç alanları ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Suç, Suçlular, Mal, Coğrafya, Erzurum.

Abstract

The crime and guiltiness are as old as human being is. The crime is described and classified in different ways. One of the types of crime, the property crime in Erzurum city, is dealt with in this study. Up to now, the crime has been the subject of study of many disciplines. This study explores into the crime from a geographical perspective, put differently, the aim of this study is to analyse the crimes and criminals from a geographical point of view to determine the crime and criminal hotspots and their causes and to provide measures in order to prevent and control the crime and guiltiness. In this study which employs area theory, it is seen that, contrary to what is supposed, the crime and guiltiness increase from center towards periphery. Motives behind these conditions are of the culture of poverty, socio-economic filtering, urban built environment and urban land use. In this regard, the regional, linear and point areas of the crime come into existence.

Key Words: Crime, Criminal, Property, Geography, Erzurum.

* Arş. Gör. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Balıkesir.

** Arş.Gör., Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

PBD, 7 (1) 2005, ss. 17-41.

önemli neden namus ve kıskançlık iken, mala karşı işlenen suçlarda maddi sıkıntı ön plana çıkmaktadır.

- Suçlular ve yakınlarının eğitim seviyeleri düşüktür.
- Suçlular ve ailelerinin gelir seviyeleri düşüktür. Bunların çoğu tarımsal faaliyetlerde çalışmakta veya serbest meslek sahibidir.
- Suçlular hane halkı büyüklüğü yüksek olan ailelerden gelmektedirler. Hükümlülerin çoğu 4-7 kardeşe sahiptirler.
- Örneklenebilir katılan suçluların büyük bir bölümü yaşadığı yerin yerlisidir. Dolayısıyla göç suçlulukta etkili bir neden değildir.
- Tekrar eden suçluluk yaygın değildir (İçli, 1993:157-172).

Nagle (1995) Oxford şehrinde suçun coğrafi dağılımını incelemiştir. Araştırmacıya göre Oxford, birçok şehir gibi suç oranının ortalamaların üzerinde bulunduğu farklı alanlar içermektedir. Genel olarak bakıldığında şehirdeki merkezi iş alanları (MİA), merkezi ve şehir çevresi konsil evlerinde suç oranı ortalamadan yüksek, suburbanlarda ise düşüktür. Fakat yukarıda açıklanan durum bütün suçlar için geçerli değildir. Nitekim ekonomik ve sosyal seviyenin yüksek olduğu alanlarda dolandırıcılık ve cinsel suçlarda artış görülebilmektedir.

Oxford'ta işyerinden hırsızlık merkezi iş alanlarında yoğunlaşmaktadır. Yazara göre bu durum işyerinden yapılan hırsızlık sayısı ile işyeri hiyerarşisi arasındaki kuvvetli ilişkiyi göstermektedir. Headington ve Doğu Oxford'ta suç oranları sırasıyla ortalamadan beş ve dört kez daha fazladır. Headington'da suç oranındaki artış yandan birçok hastane, oto park ve birleşik futbol sahasının mevcudiyetine bağlıken, bir yandan da bu alanın erişilebilirliğine bağlıdır. Çünkü alan A40 ve M40 çevre yolları ile bağlantılıdır. Doğu Oxford'ta suç oranının artışı zayıf sosyal bağlılık, nüfus değişkenliği, işsizlik ve fakir şehirselleşmeyle açıklanmaktadır. Aynı zamanda sanayi ve toptan ticaretin gelişmiş olduğu alan, çok sayıda etnik topluluğun da yaşama alanıdır. Bütün bu özellikler Doğu Oxford'ta mala zarar verme, şiddet, evden ve işyerinden hırsızlık, soygun ve nihayet oto hırsızlığı suçlarında artışa neden olmuştur. Şehirde zenginlerin yaşadığı alanlarda, örnek olarak kuzey Oxford'ta, mala karşı işlenen suçlar (evden hırsızlık ve oto hırsızlığı) yaygınlık göstermektedir. Ancak konu bu kadar basit değildir. Çünkü mala karşı işlenen suçlar sadece ekonomik açıdan zengin alanlarda işlenmemektedir. Ekonomik duruma bakılmaksızın potansiyel suçlunun yaşadığı yere yakın mekanlar da diğer hedef alanlardır. Söz konusu bu alanlar, suçlunun iyice bildiği alanlardan oluşmaktadır (Nagle, 1995:56).

Sanlı (1998) Türkiye'de suç ekolojisini sosyo-ekonomik etmenlere göre, farklı istatistiksel metotlar kullanarak incelemekte, ülke bazında farklı suçluluk bölgeleri tespit etmektedir. Yazara göre Türkiye'deki suç olgusunun yapılanmasında genel olarak yaşanan yerin sosyo-ekonomik yapısı en önemli faktördür. Sosyo-ekonomik yapının ortaya çıkmasında en önemli faktör coğrafi şartlar olması gerekirken, coğrafi faktörlerin diğer faktörlerle (bireysel, psikolojik ve biyolojik) birlikte verilmesi ilginç bir yaklaşımdır. Çalışmada Türkiye üç suç bölgesine ayrılmaktadır. Her suç bölgesi genel olarak bazı

özelliklere sahip olduğu gibi kendi içinde de bir takım özelliklere sahiptir. Aşağıda söz konusu suç bölgelerinin genel özellikleri kısaca verilmektedir.

Birinci suç bölgesinde bulunan illerde¹, başta İstanbul olmak üzere, istihdam ve eğitim olanakları dolayısıyla yaşam standartları diğer illere göre yüksektir. Bu gruptaki iller ülkenin çekim merkezini teşkil etmekte, dolayısıyla göç almaktadırlar. Göç olgusu beraberinde pek çok problemi de getirmektedir. Bunlardan biri de suç olgusudur. Bu grupta yer alan iller diğer gruptaki illerle karşılaştırıldığında mala ve adliyeye karşı işlenen suçların ön plana çıktığı görülmektedir. Mala karşı işlenen suçlarda görülen artış kalabalıklaşmayla ilgilidir.

İkinci suç bölgesi illeri² gelişmiş ve gelişmekte olan illeri kapsamaktadır. Bu suç bölgesindeki illerde hürriyete karşı, devlet yönetimine, genel töre ve aile düzenine ve orman kanununa muhalefet suçları ön plana çıkmaktadır. Bölgede bulunan illerin coğrafi yapısı nedeniyle ormanlık alanların çokluğu ve bu alanların yakılarak veya kesilerek tarımsal alanlara dönüştürülmesi, orman kanununa muhalefet suçlarının öne çıkmasının ana nedeni olarak görülmektedir.

Üçüncü suç bölgesi illerini³ daha çok refah seviyesi Türkiye ortalamasının altında olan Doğu ve Güneydoğu illeri oluşturmaktadır. Bu bölgede işlenen suçlar arasında devletin kişiliğine, kamu güvenliğine ve esenliğine, kişilere ve genel ahlaka karşı işlenen suçlar ile kaçakçılık ve ateşli silahlar hakkındaki kanuna muhalefet suçları bulunmaktadır (Sanlı, 1998:72-74).

Ceccata ve diğerleri (2002), Stockholm şehrinde 1980-2001 yılları arasında suç (tahripkarlık, evden hırsızlık, oto hırsızlığı ve otodan hırsızlık) dağılımının değişimini mekansal istatistiksel metotla incelemişlerdir. Stockholm'da geç modernliğe sosyal geçişin neden olduğu ekonomik ve sosyal değişimlerin çokluluğun şehir içi dağılımını etkileyeceği umulmaktadır. Çalışmada Wikström modeli esas alınmıştır. Söz konusu modele göre şehir içi arazi kullanışı, şehirsal faaliyetlerin dağılışı ve nüfusun yapısını etkilemekte, sonuçta suçluluğun şehir içi dağılışı belirmektedir.

1980'li yıllardan buyana Stockholm'un uluslararası ve farklı sosyal sınıfları bünyesinde toplayan şehir olma özelliği belirginleşmiştir. Şehirdeki devingenlik, perakende ticaretin şehir dışında gelişimi ile birlikte artmıştır. Şehirsal yenileme (urban renewal) çalışmaları ile nüfusun yapısı değişmiş, şehir merkezinde gentrifikasyon⁴ süreci başlamıştır. Bütün bu koşulların suçluluğun coğrafi dağılımını etkileyeceği umulmuştur. Çalışma sonunda Wikström'un

¹ Birinci Bölgede dokuz il bulunmaktadır. Bunlar İstanbul, Bursa, Kırklareli, Manisa, Ankara, Eskişehir, Kırıkkale, Kayseri ve Niğde illeridir (Sanlı, 1998:62).

² Bu bölge toplam 50 ili kapsamaktadır. Ayrıntılı Bilgi için bakınız; Sanlı (1998:63).

³ Kastamonu, Sinop, Gümüşhane, Bayburt, Siirt, Mardin, Şırnak, Tunceli, Kars, Van, Hakkari, Ardahan, Bitlis, Ağrı, Iğdır ve Muş illeri bu grupta bulunmaktadır (Sanlı, 1998:65-66).

⁴ Gentrification, "Merkezi İş Alanıyla ve esas şehirdeki istihdamla bağlantılı olarak uygun bir konuma sahip olması nedeniyle seçilmiş, orta sınıfın bozulmuş, çoğu kez terk edilmiş konutlarının, genç, en işlerde çalışan şehirli profesyonellerin (yuppie'ler) öncülüğünde güzelleştirilmesi hareketidir" (Tümertekin ve Özgüç, 1998:274).

bulgularında çok büyük değişikliğin olmadığı görülmektedir. Ancak suçun coğrafi dağılışında, özellikle Stockholm'un kenar kısımlarında, değişiklikler olduğu gibi suçla ilgili nispi riskin sosyo-ekonomik şartlarında da değişiklikler meydana geldiği görülmüştür. Suçluluk 1980 yılında olduğu gibi coğrafi yoğunlaşmaya sahip olmasına karşılık, bu yıldan farklı olarak kenar kısımlara da yayılmıştır. Şehir merkezi dışında, geleneksel sosyal problemlere sahip alanlar ana hedefler olarak görülmekte, yeni yüksek riskli alanlar ortaya çıkmış bulunmaktadır. Oto hırsızlığı ve otodan hırsızlık, ekonomik olarak gelişmiş alanlarda yaygındır. Bu durum korumanın azalması veya suçluların yüksek devingenliğe sahip olmaları ile açıklanmaktadır. Evden hırsızlık, şehrin güney, batı ve merkezi kısımlarında nispi olarak daha yüksektir. Ancak evden hırsızlık bugün sadece ekonomik seviyesi yüksek olan alanların problemi değildir. Hırsızlık riski çok aileli evlere sahip mahrumiyet alanları ile sakinlerinin yurtdışı doğumlu olduğu alanlarda da artış göstermiştir. Bu durum Stockholm'de evden hırsızlığın iki farklı ortamda gerçekleştiğini göstermektedir. Bunlardan biri potansiyel hedeflerin çekiciliği, diğeri ise suç güdüsüne sahip kişilerin hedef komşuluk alanlarına yakın olarak yaşamaları ve bunların günlük faaliyetleri sırasında birtakım imkanların belirmesidir (Ceccata ve diğeri, 2002:29-51).

Suç konusunda yapılan çalışmalardan bir kısmı ise suçun haritalanması konusu ile ilgili olmuştur. Karakaş ve diğeri (2003), Aksoy (2003) suç araştırmalarında Coğrafi Bilgi Sisteminin önemini ve faydalarını sırasıyla Elazığ ve Bursa şehirlerini örnek olarak vurgulamaktadırlar.

3.Çalışmanın Varsayımları

1-Çalışma alanında suç, çok fonksiyonlu ve varlıklı ailelerin yaşama alanı olan şehir merkezinde işlenmekte çevreye doğru düzenli olarak azalmaktadır.

2-Suçluluk ekonomik seviyenin düşmesiyle çevreye doğru artmaktadır.

3-Ekonomik seviyenin düşük olduğu alanlarda işlenen suçlar azalmaktadır.

4.Veri, Yöntem ve Sınırlılıklar

Bu çalışmada Türk Ceza Kanunu'nda (2002) ifadesini bulan mal aleyhinde cürümler (mala karşı işlenen suçlar) ele alınmaktadır. Türk Ceza Kanunu suçları kendi arasında 11 başlık altında ele almaktadır. Bunlardan 10'u, yani vatana ihanet suçları, hürriyete karşı suçlar, devlet yönetimine karşı suçlar, adliyeye karşı işlenen suçlar, kamu düzenine karşı suçlar, kamu görevine karşı suçlar, kamu esenliğine karşı suçlar, genel ahlaka ve aile düzenine karşı işlenen suçlar, kişiye karşı suçlar ve mala karşı işlenen suçlar 1.3.1926 tarihinden beri mevcuttur. Bilişim suçları ise giderek gelişen teknoloji nedeniyle 1991 yılında Ceza Kanununa⁵ eklenmiştir.

Suçla ilgili veriler farklı kaynaklardan elde edilebilmektedir. Bu kaynakları mahkeme kararları, cezaevleri, polis kayıtları şeklinde sıralamak

⁵ Bu bap ve başlık 6.6 1991 Tarihli 3756 Sayılı Kanunun 20. Maddesiyle eklenmiştir (Türk Ceza Kanunu, 2002).

mümkündür. Bu çalışmada kullanılan veriler, Erzurum İl Emniyet Müdürlüğünden elde edilmiş olup; 2002 yılını kapsamaktadır. Verilerin çok yıllık olmaması, ülkemizde bu tür verileri elde etmekteki güçlüğü yanı sıra, Emniyet Teşkilatında uzun yıllık verilerin aynı ölçülere göre tutulmamasından da kaynaklanmıştır.

Çalışmada mahalle nüfus verileri, DİE Erzurum Bölge Müdürlüğü'nden alınmıştır. Veri kaynaklarından biri de Erzurum Büyük Şehir Belediyesidir. Bu kurumdun Arazi Tarama Sonuçları elde edilmiştir. Söz konusu taramada şehirde bulunan mahalleler gelir seviyelerine göre üç ayrı gruba ayrılmıştır. Bunlar düşük, orta, yüksek gelirli mahallelerdir. Ayrı mahallelerin su tüketim miktarı, konutların özellikleri, üretilen çöp miktarları, kira değerleri ve belediye tarafından yardım yapılan halkın mahallelere dağılışına göre niteliksel olarak yapılmıştır. Yine tarama sonuçları, işyeri sayısının mahallelere göre dağılımını da vermektedir. Çalışmada kullanılan nüfusun yüzdelerle değişim oranı $((a:b)-1) \times 100$ formülüne göre elde edilmiştir. Formülde a dönemin son nüfusunu, b ise dönemin ilk nüfusunu ifade etmektedir. I ise sabit sayıdır. Kavram belli bir dönemde nüfus değişiminin % cinsinden ifadesini içermektedir⁶. Mahallelerin suç oranının tespitinde $(x:y) \times 10\ 000$ formülü kullanılmıştır. Bu formülde mahallede mala karşı işlenen toplam suç sayısını x, şehirde mala karşı işlenen toplam suç sayısını y ifade etmektedir. Temel harita olarak kullanılan haritalar Erzurum Büyük Şehir Belediyesinden temin edilmiş, sayısal ortamda tekrar çizildikten sonra, MapInfo yazılımı kullanılarak çalışma için uygun hale getirilmiştir.

5. Analiz

5.1. Çalışmanın Niteliği

Çalışma alanı olarak bir şehir yerleşmesi seçilmiştir. Bu durum suç konusunda şehirlerin sahip olduğu bazı ortak özellikler ile ilgilidir. Şehirler çeşitli nedenlerle suç olayında çekim gücü oluşturmaktadır. Çok sayıda insanın yaşama alanı olan şehirler girişilen herhangi bir suç olayında, örnek olarak terörist bombalama, daha büyük ölçüde etkili olacaklardır. Yine batılı kapitalist dünyanın sembolü daha çok büyük şehirlerde bulunmaktadır (Brennan-Galvin, 2002:125). Şehirler büyük ölçüde göç almakta sosyal yapıları değişmektedir. Şehirlerde kolay saklanabilme imkanı mevcut olduğu gibi kişiyi tahrik eden birçok şey vardır; her taraf yiyecek ve giyecek doludur. Buna karşılık bir çok insanın bunları satın alacak gücü yoktur (Soyaslan, 1996:102).

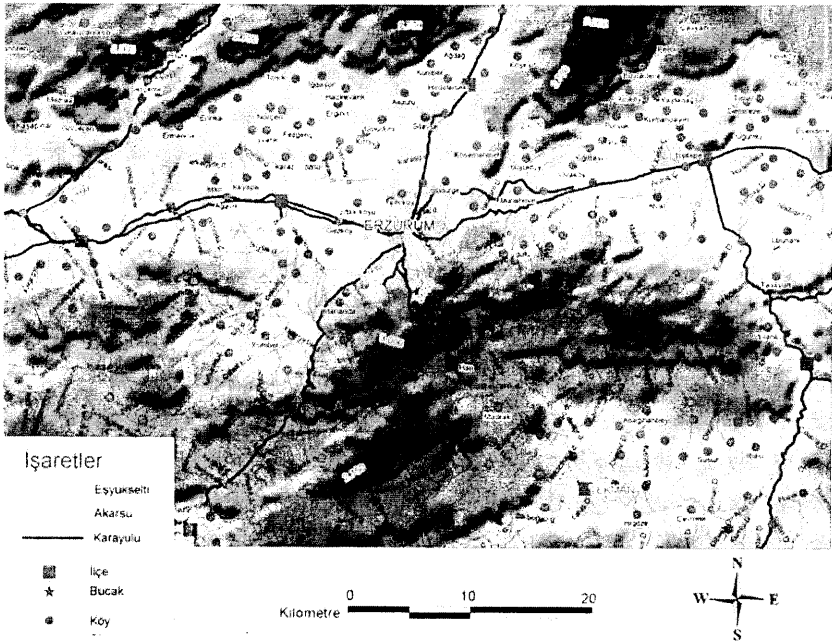
Bu açıdan çalışmada Erzurum şehri seçilmiştir. Ülkemizin en büyük coğrafi bölgesi olan Doğu Anadolu Bölgesinde, bu bölgenin Erzurum-Kars Bölümü'nde bulunmaktadır.

Şehir Fırat Nehri'nin başlangıcı olan Karasu'nun yukarı havzasında kendi adı ile anılan tektonik kökenli Erzurum Ovasının güneydoğusundaki Palandöken dizisinin Eğerli Dağı eteğinde ve deniz seviyesinden 1850-1980 m yükseklikler arasında eğimli bir yüzeye sahip birikinti konisi üzerinde

⁶ Bu konuda bakınız; Özgür, uygulamalı nüfus coğrafyası ders notları.

kurulmuştur. Şehir bugün gelişimini bir yandan Palandöken Dağı eteklerinde batı yönünde Çat karayoluna doğru planlı olarak devam ettirirken, doğuda Top Dağı'nın topografik engel oluşturması nedeniyle kendi adını taşıyan ovaya doğru, Tortum karayolu yönünde sürdürmektedir (Şekil 1). 2000 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre 362 bin nüfusa sahip olan şehir, bulunduğu konum gereği her dönem ticari açıdan önemli olmuş, bugün ise yer aldığı bölgenin idari, ticari, askeri merkezi durumunda, geniş bir etki alanına sahip bölgesel merkezdir.

Şekil 1: Erzurum Şehrinin Konumu

Bu çalışmada mala karşı işlenen suçlar ve suçluların mekansal analizi yapılmaktadır. Bu durum bu tür suçların nedenlerini coğrafi açıdan ortaya koymanın nispeten kolay oluşundan kaynaklanmaktadır. Şehirler, yukarıda ifade edilen özelliklerinin yanında birbirine benzemeyen coğrafi görünümünün belirgin olarak ortaya çıktığı yerleşmelerdir. Başka bir anlatımla farklı arazi kullanışı ve şehir morfolojisindeki farklılıklar, gelir seviyesindeki farklılıklar, nüfus büyüklükleri bakımından farklılıklar, sosyal farklılıklar en iyi biçimde şehirlerde ortaya çıkmaktadır. Bütün bu farklılıklara bağlı olarak şehirsiz alanlar suçluluğu ve suç teşvik edici etmenlerin farklılaştığı belirli bölgelere sahip olabilmektedir. Bu çalışmada suç ve suçluluğun mekansal analizi yapılırken, şehir içi arazi kullanışı, mahalle bazında nüfus miktarları, nüfusun yüzdelik değişim oranları, şehrin morfolojisi ve gelir düzeyi gibi hususlar dikkate alınmıştır. Çalışmada İl Emniyet Müdürlüğünden elde edilen veriler mahalle bazında ancak mala karşı işlenen suçlar dikkate alınarak hazırlanmış olan verilerin yeniden düzenlenmesi

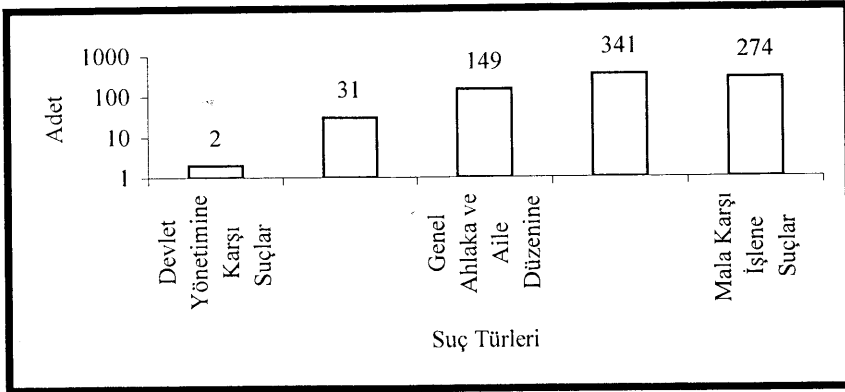
ile elde edilmiştir. Mahalle bazında elde edilen bu verilerin yukarıda ifade edilen suç ve suçluluğu etkileyen faktörlerle olan etkileşimi, Erzurum şehrinde suç ve suçluluğun mekansal analizini ortaya koymaktadır.

5.2. Mekansal Analiz

Mala karşı işlenen suçların mekansal analizine geçmeden önce, genel olarak toplam işlenen suçlara bakmak, mala karşı işlenen suçların konumunu ortaya koymak bakımından önemlidir. Ayrıca mala karşı işlenen suçlar da, hiç kuşkusuz, bir takım alt gruplara ayrılmaktadır. Erzurum şehrinde 2002 yılında işlenen toplam suç sayısı 797'dir. Çalışma alanında mala karşı işlenen suçlar sayısal olarak kişiye karşı işlenen suçları takip etmektedir. Nitekim söz konusu yılda kişiye karşı işlenen suçlar 341 adet olup, onu mala karşı işlenen suçlar (274 adet) izlemektedir. Genel ahlaka, aile düzenine ve kamu görevine karşı işlenen suçlar ile devlet yönetimine karşı suçlar sırasıyla 149, 31 ve 2'dir. Çalışma alanında Türk Ceza Kanunu'nda adı geçen diğer suçlar ise işlenmemiştir (Grafik 1).

Çalışma alanında 2002 yılında toplam 274 adet mala karşı suç işlenmiş, bunlardan 198 tanesinin faili belli olmuştur. Faili çözülen bu olaylarda yakalanan şüpheli ise 398 kişidir.

Grafik 1: Erzurum Şehrinde İşlenen Başlıca Suçlar

Kaynak: Erzurum İl Emniyet Müdürlüğü, 2002.

Mala karşı işlenen suçları kendi arasında birtakım alt gruplara ayırarak incelemek mümkündür. Bunlar sırasıyla hırsızlık, gasp-yağma, yangın, diğer ve tasnif dışı suçlardır. Erzurum şehrinde mala karşı işlenen suçlar içinde en sık görüleni hırsızlık olayıdır. Gerçekten de 2002 yılında faili çözülen toplam 198 olayın %67'si (133 adet) hırsızlık olayına aittir. Bu olaylarda yakalanan şüpheli sayısı ise toplam şüpheli sayısının %67'si, yani 267 kişidir. Hırsızlık olayını diğer suçlar takip etmektedir (%19.7). Şehirde işlenen suçlardan biri olan tasnif dışı suçlar ise hem az sayıda (1 adet) görülmekte hem de en az yakalanan şüpheli sayısına (3 kişi) sahip bulunmaktadır (Tablo 1).

Yukarıda anlatılan genel özelliklere karşın, mala karşı işlenen suç alt gruplarının kendi içinde de bir takım özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Şehirde en yaygın olarak görülen hırsızlık olayı alt grubu bu açıdan incelenirse özetle aşağıdaki özellikler ortaya çıkmaktadır:

Tablo 1: Erzurum Şehrinde Mala Karşı İşlenen Suçlar (2002)

Başlıca Suçlar	Faali Olay	Çözülen	%	Yakalanan Sayısı	Şüpheli	%
Hırsızlık		133	67		267	67
Gasp-Yağma		16	8,1		46	11,6
Yangın		9	4,6		4	1
Diğer		39	19,7		78	19,6
Tasnif Dışı		1	0,6		3	0,8
Toplam		198	100		398	100

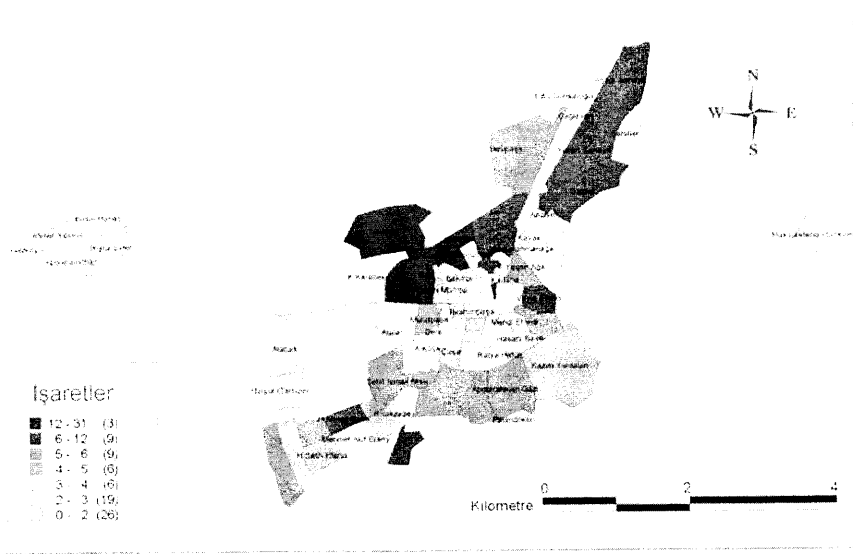
Kaynak: Erzurum İl Emniyet Müdürlüğü, 2002.

İşyerinden hırsızlık Erzurum şehrinde en yaygın görülen hırsızlık olayıdır. Gerçekten de faili çözülen hırsızlık olaylarının %31'i işyerinden hırsızlık şeklinde gerçekleşmiştir. Bu tür hırsızlık sonucu yakalanan şüpheli sayısı %30,7'lik oranla, hırsızlık olayında yakalanan toplam şüpheli sayısının en önemlisi olarak ortaya çıkmaktadır. Diğer hırsızlık gerek olay (%15,8) gerekse yakalanan şüpheli sayısı (%15) bakımından işyerinden hırsızlık olayını takip etmektedir. Bankadan hırsızlık ise şehirde en az sayıda görülen türdür (Tablo 2).

Mala karşı işlenen suçların diğer alt gruplarında da bazı suç tiplerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Nitekim gasp-yağma olayında şahıslar önemli iken, yangın suçunda şahsa ait bina ve araçlarda yangın, diğer suçlarda ise mala zarar verme eylemi ön plana çıkmaktadır.

Bütün bu açıklamalardan sonra mala karşı işlenen toplam suçların ve suçluların mekansal dağılışı ortaya konulabilir. Mala karşı işlenen suçların Erzurum şehri yerleşme düzeni içinde dağılışına bakıldığında, suçun çeşitli fonksiyonların gelişmiş olduğu şehir merkezinden çok, şehrin kenar kısımlarını oluşturan mahallelerde arttığı görülmektedir (Şekil 2). Bu durum çalışmanın ilk varsayımını, "Suç çok fonksiyonlu ve varlıklı ailelerin yaşama alanı olan şehir merkezinde işlenmekte, çevreye doğru düzenli olarak azalmaktadır.", doğrulamamaktadır.

Şekil 2: Erzurum Şehrinde Mala Karşı İşlenen Suçların Mahallelere Dağılışı

Kaynak: Erzurum İl Emniyet Müdürlüğü, 2002.

Tablo 2: Erzurum Şehrinde Hırsızlık Türleri (2002)

Hırsızlık Türü	Faili Çözülen Olay Sayısı	%	Yakalanan Şüpheli Sayısı	%
Evden	13	9,7	28	10,5
İşyerinden	41	31	82	30,7
Resmi Kurum ve Kuruluşlardan	10	7,5	31	11,6
Bankadan	1	0,7	3	1,1
Otodan	15	11,3	32	12
Oto	12	9	21	7,9
Yankesicilik	16	12	22	8,2
Kapkaççılık	4	3	8	3
Diğer	21	15,8	40	15
Toplam	133	100	267	100

Kaynak: Erzurum İl Emniyet Müdürlüğü, 2002.

Erzurum'da suç merkezi mahallelerde daha az işlenmektedir. Şehirde suçların meydana geldiği yerlerin coğrafi dağılışını üç boyutlu olarak gösteren Şekil 2'de merkezi mahalleler yüksek alanlarla çevrili düz bir çöküntü görünümüne sahiptir. Bu çöküntüde zaman zaman nispi olarak az yüksek alanlar yok değildir. Ancak bu durum alanın genel özelliğini korumasına engel teşkil etmemektedir. Merkezi mahallelerde suç olayının düşüklüğünün birtakım sosyal nedenleri mevcuttur. Bu mahallelerin az nüfuslu oluşu, komşuluk bağlarını kuvvetlendirici bir etkiye sahip olmalıdır. Nitekim Murat Paşa Mahallesi 2800 kişilik nüfusa sahipken, bu değer Caferiye Mahallesinde 270'e düşmekte, Kırmacı Mahallesinde ise 3000'nin üzerine çıkmaktadır. Adı geçen mahallelerin göç almaması sosyal bağı daha da kuvvetlendirmektedir. Örnek olarak Dere Mahallesinde nüfusun yüzdeleri değişim oranı %80 iken, bu değer Hacı Cuma Mahallesinde %100'e çıkmaktadır (Tablo 3). Suçluluk birkaç mahalle dışında (Aşağı ve Yukarı Mumcu) ekonomik seviyenin genel olarak düşük olmasına (Şekil 3) karşılık çok azdır ve Şekil 2'de görülen nispi yüksek alanlar, suçluların mahallelere coğrafi dağılışını gösteren haritada (Şekil 4) ortadan kalkmaktadır. Buna bağlı olarak çalışmada kullanılan ikinci varsayımın bu alanlar için geçerli olmadığı görülmektedir. Şeritsel ticari aktivitenin gelişmiş olduğu bu mahalleler (Şekil 5), küçük alanlı olmaları nedeniyle, çizgisel suç alanlarını (önemli caddeler) kendi aralarında bölüşmekte, dolayısıyla zaten fazla olmayan suçlar nedeniyle suç oranının düşük olduğu mahalleleri oluşturmaktadırlar. Bazen çizgisel suç alanları, örnek olarak Taş Mağazalar Caddesi, bir mahalle içinde bulunmakta Cedit Mahallesinde görüldüğü gibi nispi yüksekliği fazla olmayan alanlar meydana gelmektedir (Şekil 2). Alanda suç oranı bazı istisnalar dışında çoğunlukla on binde 50 ile 151 arasında değişmektedir (Şekil 6).

Tablo 3: Erzurum Şehrinde Bazı Mahallelerin Nüfus Miktarı ve Yüzdellik Değişim Oranı

Mahalle Adı	Nüfusu		Nüfusun Yüzdellik Değişim Oranı
	1980*	2000	%
Murat Paşa	4175	2848	-32
Caferiye	642	270	-58
Kırmacı	5603	3358	-40
Dere	2831	565	-80
Hacı Cuma	1934	739	-100

Kaynak: *Doğanay (1983: 356-357); DİE (2000).

Erzurum şehrinde işlenen suçun coğrafi dağılışında en belirgin alanlar, Dadaş kent ve Maksut Efendi mahallesi bir yana bırakılırsa, kenar mahallelerdir. Bir bakıma bu alanlar işlenen suçun sayısına bağlı olarak yükseklik kazanan dağlık alanlara benzetilebilir. Bu dağlık alanlardan biri şehrin kuzeydoğusunda bulunmaktadır (Şekil 2).

Şekil 3: Erzurum Şehrinde Ekonomik Seviyenin Mahallelere Göre Dağılışı

Kaynak: Erzurum Büyükşehir Belediyesi, 2002.

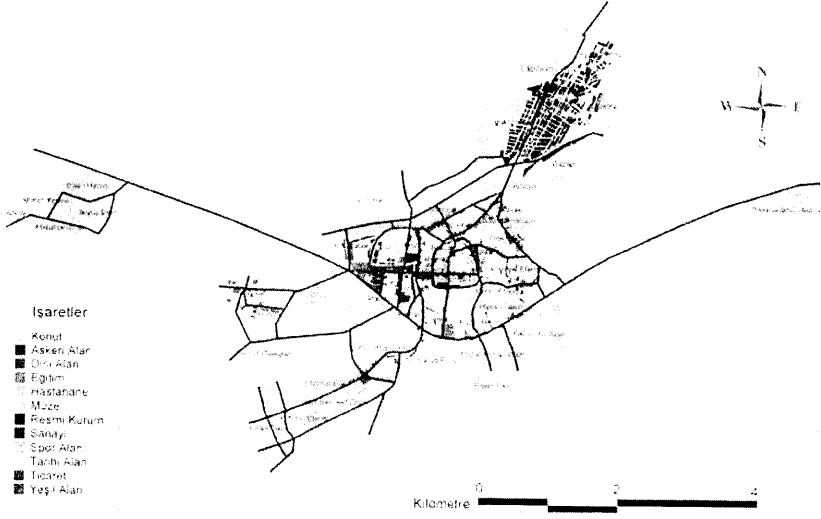
Kuzeydoğu dağlık alanı Şükrü Paşa, Yukarı ve Aşağı Sanayi ve Gaziler mahallelerini içine almaktadır. Bu mahalleler Şükrü Paşa hariç, düşük gelir gruplarının yaşadığı mahallelerdir (Şekil 3). Şekil 2 ve Şekil 4'ün incelenmesi göstermektedir ki bu mahalleler hem suçun çok işlendiği hem de en çok suçlunun çıktığı mahallelerdir. Böylece merkezi mahallelerde geçerli olmayan ikinci varsayım bu alanda doğru çıkmaktadır. Yani ekonomik seviye düştükçe suçluluk durumunda yükselme görülmektedir. Nitekim bu alanda yer alan Gaziler Mahallesi en fazla suçlunun çıktığı (39) alan olarak görülmektedir. Alan şehirde mala karşı suç işleyenlerin %19 kadarını barındırmaktadır. Kuşkusuz bu üç mahalleye benzer özelliklere sahip Aziziye ve Çağlayan mahallelerinin katılımı mala karşı suç işleyen oranında artışa yol açacaktır. Yine üçüncü varsayım olan "Ekonomik seviyenin düşük olduğu alanlarda işlenen suçlar azalmaktadır." varsayımı bu alanda geçerli değildir. Bu durum mesafenin azaltıcı etkisiyle (distance decay effect)⁷ yani çevreye tanıdık olma olayı ile açıklanabilir. Yaşanılan çevreden uzaklaştıkça tanıdık olma olgusu azalacaktır. Kuşkusuz olayın tek nedeni bu değildir. Adı geçen alanda sosyal kontrolün zayıf olmasına neden olacak faktörler de mevcuttur. Bir kere bu mahalleler şehrin 1970'li yıllarda gelişmiş gecekondulaşma alanlarıdır. Gecekondulaşma alanlarında binalar yeterli fiziki donanımlara sahip değil, bakımsızdır. Bu durum komşuluk olgusunun gelişmediği duygusunu kuvvetlendirmektedir. Bu sosyal olayla birlikte evlerin bakımsız, tek katlı ve bahçesiz oluşu potansiyel suçlular için kolay gözetleme imkanı da sunmaktadır. Yine bu mahalleler şehirde nüfusu ve nüfus hareketliliği en fazla olan mahallelerdir. Örnek olarak Şükrü Paşa Mahallesi 1980-2000 yılları arasında 20 yıllık dönemde nüfusun yüzdelik artış oranı %381 iken, Yukarı Sanayi Mahallesi için bu oran %32, Aşağı Sanayi Mahallesi için ise %48 kadardır. Şükrü Paşa Mahallesi 14 binden fazla nüfusa sahipken, Aşağı Sanayi Mahallesi'nin nüfusu 4 binden fazla, Yukarı Sanayi Mahallesi'nin nüfusu ise 6 binin üzerindedir (Tablo 4). Nüfusun fazlalığı ve hareketliliği birbirini tanımayan insanların çokluğu, dolayısıyla sosyal kontrolün zayıf olması anlamına gelmektedir. Bütün bunlara bu alanda mevcut küçük sanayi sitesi (Şekil 5) ve dışsalık sonucu ortaya çıkan işyerleri de eklenince alanda suç oranının yüksek oluşunun nedeni kendiliğinden ortaya çıkacaktır. Şehir geneli için ortalama on binde 161 olan suç oranı, bu alanda bir takım istisnalar dışında ortalamadan yüksek olduğu görülmektedir. Şükrü Paşa Mahallesi için on binde 252 olan suç oranı, Aşağı ve Yukarı Sanayi mahalleleri için 352'ye çıkmaktadır. Gaziler Mahallesi'nde ise 303'e düşmektedir (Şekil 6).

⁷ Distance decay effect: "İki mekan veya nesne arasındaki mesafe arttıkça bunlar arasındaki etkileşimin azalması anlamına gelmektedir. Kavram Mekansal yapı, Merkezi Yerler Kuramı, Mekansal Yayılma, Önerilen Rant (Bid-Rent) kavramı gibi bir çok kavramın esasını oluşturmaktadır (Small ve Witherick, 1989).

Şekil 4: Erzurum Şehrinde Mala Karşı Suç İşleyenlerin Mahallelere Göre Dağılışı

Kaynak: Erzurum İl Emniyet Müdürlüğü, 2002.

Şekil 5: Erzurum Şhrinde Şehir İçi Arazi Kullanışı**Tablo 4:** Erzurum Şhrinde Bazı Mahallelerde Nüfusun Miktarı ve Yüzdellik Değişim Oranı

Mahalle Adı	Nüfusu		Nüfusun Yüzdellik Değişim Oranı
	1980*	2000	%
Şükrü Paşa	3109	14965	381
Aşağı Sanayi	2818	4174	48
Yukarı Sanayi	5220	6907	32

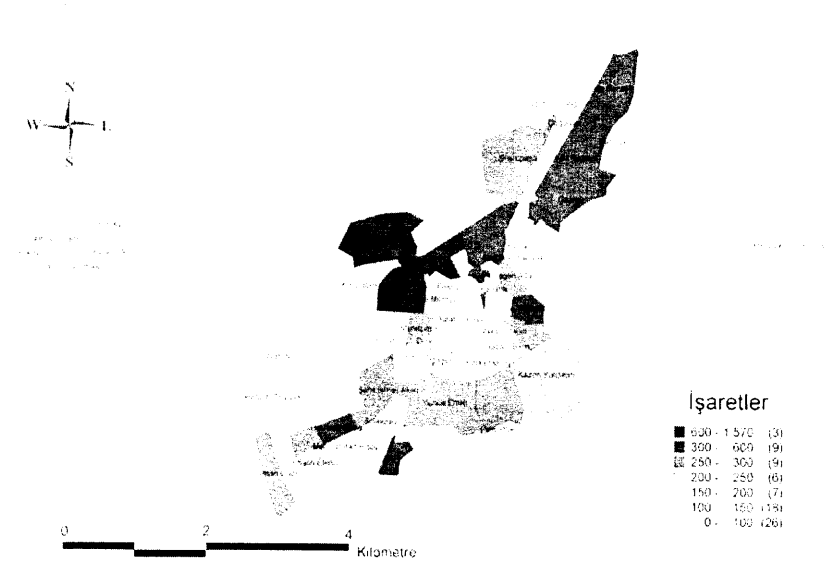
Kaynak: *Doğanay, (1983: 356-357); DİE, (2000).

Ekonomik seviyenin düşük olmasına bağlı olarak işlenen suçlar azalır varsayımı, şehrin doğu yarısında birbirinden farklı görünüm kazanmaktadır. Nitekim Yeğenağa, Veyis Efendi ve Habip Efendi mahalleleri düşük gelir grubuna dahil mahalleler oldukları halde işlenen suçlar azalmamaktadır. Oysa şehirden uzak konumda bulunan Maksut Efendi Mahallesinde işlenen suç miktarında azalış meydana gelmiştir. Bu mahalle zincirleme göç (chain migration) nedeniyle birbirini tanıyan, aynı çevreden, dar gelirli insanların yaşama alanıdır. Bu durum suçu azaltan bir etmen olmalıdır. Oysa dar gelirli oluş suçlarının sayısında artışın asıl nedenidir.

Şehrin güney kısmında bulunan Kazım Yurdalan, Abdurrahman Gazi ve Yunus Emre Mahalleleri nüfuslarının çok ve devingen olmaları ve geçekonu mahalleleri olmalarıyla yukarıda adı geçen mahallelere benzemektedirler. Yine

bu mahalleler Yunus Emre Mahallesi hariç düşük gelirliilerin yaşadığı alanlardır. Dolayısıyla yukarıda ifade edilen nedenlerin bu mahalleler için de geçerli olduğu söylenebilir. Nitekim suç oranı bu alanda da genel ortalamadan yüksek, on binde 202 ile 252 arasında değişmektedir (Şekil 6).

Şekil 6: Erzurum Şehrinde Suç Oranlarının Mahallelere Dağılışı

Kaynak: Erzurum İl Emniyet Müdürlüğü, 2002.

Erzurum'da mala karşı işlenen suçlarda bir başka olay alanı, şehrin kuzeyinde bulunmaktadır. Merkeze yakın kenar alan olarak nitelenebilecek bu alan doğudan batıya doğru Barbaros Hayrettin Paşa, Ali Paşa, İstasyon, Gez ve Terminal mahallelerini içine almaktadır. Şehirde mala karşı işlenen suçların önemli bir kısmı (74 adet, %27) bu alanda gerçekleşmiştir. Orta gelirliilerin yaşadığı doğu kısma karşılık, alanın batı yarısı, Gez ve Terminal mahalleleri, şehrin en varlıklı mahalleleri arasındadır. Sosyal süzülme (social filtering) sonucu oluşan bu durum suç olayında imkan faktörünü ortaya çıkarmaktadır. Daha açık bir anlatımla suçluların bakış açısıyla bu mahalleler kazancı fazla, dolayısıyla riske değer hedeflerin çokluğu anlamına gelmektedir. Bu yönüyle zengin imaja sahip olan alanın bu imajı önemli ticari alanları barındırmasıyla daha da güçlenmektedir. Nitekim şehirde bulunan toplam 9487 kadar iş yerinin %22.5 kadarı bu alanda bulunmaktadır. Ticari alanlar açısından özellikle Gez Mahallesi önemlidir. Mahallede toplam 748 işyeri bulunmakta ve bu değer şehirdeki işyeri sayısının %7,8 kadarını oluşturmaktadır. Mahalle bu özelliğinin yanı sıra Numune Hastanesi gibi sağlık fonksiyon alanlarına dolayısıyla fonksiyonel çeşitliliğe de sahiptir. Buna bağlı olarak Gez Mahallesi, suç olayı açısından kuzeydeki yüksek alanların en yükseği olma gibi bir özelliğe sahiptir (Şekil 2). Bütün bu açıklanan nedenler dolayısıyla alan suç oranının en yüksek olduğu yerdir. Nitekim Gez Mahallesi şehirde suçluluk oranı en yüksek mahalle

olma özelliğine sahiptir (on binde 1565). Aynı oran İstasyon Mahallesi için 858, Ali Paşa Mahallesi için ise 353 kadardır (Şekil 6).

Kuşkusuz Erzurum'da varlıklı aileler sadece Gez ve Terminal mahallelerinde yaşamamaktadır. Kazım Karabekir ve Atalar mahalleleri de varlıklı ailelerin yaşadığı alanlardır. Fakat bu mahallelerde suç oranı düşüktür. Bu mahalleler askeri tesis ve lojmanlar ile kamuya ait lojmanların bulunması nedeniyle kapılı veya korumalı mahalle olma gibi bir özelliğe sahiptirler ve bu durum suç oranının düşmesine neden olmaktadır. Aynı durum Atatürk Mahallesi için de geçerlidir. Buna bağlı olarak alanda suç oranı, genel ortalamadan düşük, on binde 50 ile 101 arasında değişmektedir (Şekil 6).

1980'li yıllarda toplu konut alanı olarak gelişmeye başlayan Yenişehir semtinde de mala karşı suçlar işlenmiştir. Bu alanda iki mahalle suç açısından dikkat çekmektedir. Bunlardan ilki Şehit İsmail Aksu Mahallesi'dir. Mahallede suç olayının artışı (suç oranı on binde 252), daha çok sınırları içinde bulunan Aziziye Araştırma Hastanesi ile ilgilidir. Hastane özellikle yankesicilik olaylarının yoğun olduğu alandır. Suç oranı on binde 303 olan Osman Bektaş Mahallesi dikkati çeken ikinci mahalle durumundadır (Şekil 6). Kayak yolu semti olarak da bilinen alan, kısmen Yıldız Kentte olduğu gibi, sosyal konutlar alanı olmaktan çok, varlıklı ailelerin yaşadığı bir diğer alan olma özelliğine sahiptir. Dolayısıyla suçlunun gözüyle zengin imaja sahiptir. Yenişehir semtinin diğer mahalleleri orta gelirli insanların yaşama alanı olmaları nedeniyle kısmen de olsa potansiyel hedef olarak seçilmişlerdir. Nitekim şehirde meydana gelen 12 oto hırsızlığının 5'i bu alanda meydana gelmiştir.

Kuşkusuz suç olayından sadece şehir sakinleri sorumlu değildir. Bu nedenle şehir ve çevresini bir bütün olarak almak gerekir. Daha açık bir anlatımla "Bulduğu çevre içinde şehirleri yalnız olarak ele almamak gerekmektedir. Çünkü şehirler çevrelerinden ayrılmış, izole edilmiş yerleşmeler değil, yakın çevre ve hinterlandları ile sıkı kültürel ve ekonomik ilişkileri bulunan insan topluluklarının yığılma alanlarıdır" (Göney, 1984:1). Zaten Bobek şehri; "etrafındaki yerleşmelerle birlikte yaşayan merkezi bir mekan olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla şehrsel merkezler belirli etki alanı içinde o alanda yaşayan nüfusun ekonomik, yönetim, teknik ve kültürel vb. ihtiyaçlarını karşılayacak olan donatıların toplandığı merkezlerdir. Bu sistemde merkeze şehrsel merkez, donatılardan yararlanan nüfusun oturduğu alana da etki alanı denmektedir" (Göçer, 1974: 5-6).

Bir şehrsel merkez olan Erzurum şehri de etki alanına sahiptir. Şehir ülke yerleşme sistemi içinde 5. kademe merkez konumundadır. Bölge merkezi olarak da adlandırılan bu merkezler çok geniş alanları etkilemekte ve bu etki alanları içinde alt bölge merkezleri (4. kademe merkezler) ve onlara bağımlı alanlar yer almaktadır. Mal ve hizmet akımlarının tanımladığı 5. kademe merkezler etki alanlarındaki yerleşmeler arasında fonksiyonel bir bağımlılık ve tamamlayıcılık söz konusu olmaktadır (DPT, 1982:142). Bir Bölge Merkezi olarak Erzurum şehri etki alanı içinde Erzurum, Kars ve Ağrı illerinin tamamı ile Refahiye, İliç ve Kemaliye ilçeleri hariç Erzincan ilinin tamamı, Bayburt, Artvin ilinin Yusufeli ilçesi ile Muş iline bağlı Varto, Bulancak ve Malazgirt ilçelerini, Karlıova (Bingöl) ve Pülümür (Tunceli) ilçeleri bulunmaktadır (DPT, 1982).

Şehrin yakın çevresiyle ve hinterlandı ile etkileşimi suç olayında da görülmektedir. Nitekim şehirde işlenen suçların bir kısmı (18 adet) yakın çevreden özellikle köylerden gelenler tarafından işlenmiştir. Benzer şekilde suçlular arasında ikametgahı Ağrı ili (2 adet) olanlar olduğu gibi Erzincan ili (4 adet) olanlar da vardır. Kuşkusuz suçlular sadece şehrin çevresi ile olan etkileşimi sonucu ortaya çıkmamaktadır. Bu olayda Erzurum ilinin göç verişinin etkisi de bulunmaktadır.

Erzurum ilinin genel olarak göç veren il olmasına bağlı olarak, başka illerde çok sayıda Erzurum doğumlu nüfus bulunmaktadır. Örnek olarak, 2000 yılı nüfus sayım sonuçlarına göre İstanbul ilinde yaşayan Erzurum ili doğumlu nüfus 186 677 kişi iken (DİE, 2000a), İzmir için bu değer 80 403 (DİE, 2000b) kişiye düşmektedir. Bursa ve Ankara illeri sırasıyla 68 308 (DİE, 2000c), 57 267 (DİE, 2000d) kişilik Erzurum doğumlu nüfusa sahiptir. Bu duruma bağlı olarak İstanbul (2 adet), İzmir (1 adet) ve Ankara (1 adet) illerinde oturan kişilerin de Erzurum şehrinde suç işlemelerine neden olmuştur. Aynı özellik başka iller veya ilçeler için de geçerlidir (Şekil 7).

Sonuç ve Tartışma

Erzurum'da suç bölgeleri (hotspots)⁸ ve suçluların çıktığı alanlar şehir yerleşmesinin kısmen batı kısım hariç, kenar mahallelerinde yoğunlaşmış durumdadır. Bu durum sanayileşmeye bağlı olmayan şehirleşme, sosyal süzülme ve kısmen de planlı sosyal süzülme olarak nitelenebilecek toplu konut alanlarının varlığı, şehrsel fonksiyonların dağılışı ve inşa edilmiş çevre ile ilgili olmuştur.

Ülkemiz ve gelişmekte olan birçok ülkede şehirlerin büyümesi daha çok kırsal kesim nüfusunun göçü yoluyla olmaktadır. Buna bağlı olarak şehir çevrelerinde gecekondulaşma alanları belirmektedir. Şehir yerleşim alanının kuzeydoğu, doğu ve güneyinde bulunan kenar mahalleler bu alanlara örnek teşkil etmektedir. Ekonomik olarak kentleşmemiş dolayısıyla "yoksulluk kültürünün"⁹ gelişmiş olduğu bu alanda yaşayan nüfusun şehirdeki ilk ve ciddi sorunu işsizlik ve geçim sıkıntısı olmaktadır. Bu durumun başlıca nedenleri "ekonomik etkinlik alanının değiştirilmesi sonucu yeni iş türleri için gerekli olan donatıdan yoksun olma ve şehrin sunduğu iş imkanlarının sınırlılığıdır" (Sencer, 1979: 215). Böylece ekonomik sıkıntı başlamakta, ekonomik sıkıntı da sosyal gerilim ve çözülmeye neden olarak sosyal olarak da şehirleşmemiş bir nüfusu ortaya çıkarmakta, sonuçta suç oranında artış meydana gelmektedir. Her bakımdan yoksulluk alanı olan bu alanlarda nüfusun devamlı artışı, sosyal çözülmeyi tetikleyen bir başka faktör olarak ortaya çıkmaktadır. İlk bakışta yoksul alanlarda hedef alanlar az oluşu dikkat çekse de, çok sayıda hedef çok sayıda suç olgusunun var olmayacağı da bilimsel olarak belirlenmiştir (Hannon, 2002: 366). Daha açık bir anlatımla suç oranında belirli bir noktadan sonra doyuma

⁸ Hotspots suçun yoğunlaştığı alanları ifade etmektedir (Ratcliffé, McCullagh, 1999: 385).

⁹ Yoksulluk Kültürü (Culture of Poverty) kavramı Amerikalı antropolog Oscar Lewis tarafından geliştirilmiştir. Kavram gecekondu alt kültürünü ifade etmektedir. Bu kültürün başlıca özellikleri kronik işsizlik, düşük maaş, mal sahipliğinin eksikliği, birikmiş paranın olmayışı, yeterli miktarda yiyecek stokunun olmayışı ve nakit parada kronik yokluk şeklindedir (Berry, 1973: 85-86).

ulaşılmakta ve hedef sayısı artsa da suç sayısında azalış görülebilmektedir. Az sayıda hedef, çevrenin iyi bilinmesiyle hemen dikkati çekmekte, sonuçta suç oranında artış meydana gelebilmektedir. Bu durum çeşitli fonksiyonların varlığı nedeni ile- ki bu durum şehrin kuzeydoğu sorunlu alanı için geçerlidir-ortaya çıkan imkan faktörü etkisiyle de güç kazanmaktadır.

Şehrin merkeze yakın kenar mahalleleri sosyal süzülme sonucu oluşmuştur. Varlıklı aileler merkezi mahallelerdeki düşük donatıya sahip konutlarında ve dar gelirliiler arasında yaşamaktan çok, şehirde 1960'lı yıllarda daha çok resmi kurumlar ve bunlara bağlı lojmanlarının bulunduğu, şehirden fazla uzak olmayan boş alanları yaşama alanları olarak tercih etmişler, böylece merkeze yakın varlıklı kenar mahalleler oluşmuştur. Yüksek gelirliilerin yaşama alanı oluşu, çok fonksiyonlu (ticaret, sağlık vb.) oluş nedeniyle günlük işlerin yoğun oluşu ve merkezi olmasa da merkeze yakınlık suç imkan faktörünü desteklemiştir. Kuşkusuz benzer bir başka alan Osman Bektaş Mahallesi'dir. Şehirden uzak olsa da varlıklı ailelerin ulaşım sorununun olmadığı da bilinmektedir. Yine toplu konut alanlarında bir daireye sahip olmak sonuçta belirli bir gelir diliminde bulunmakla mümkündür. Bu yönüyle olay bir çeşit sosyo-ekonomik süzülme olarak değerlendirilebilir.

Erzurum şehrinin batı yarısı (Dadaşkent hariç) suç olayının nadiren yaşandığı alandır. Bu durum daha önce üzerinde durulduğu gibi alanın daha çok lojmanlar ve askeri lojmanlar dolayısıyla korumalı oluşu dolayısıyla inşa edilmiş çevre ile ilgilidir.

Batılı şehirlerde varlıklı ailelerin kenar kısımlarda yaşadıkları bilinmektedir (Berry ve diğerleri, 1963: 404). Ancak Batılı olan ve olmayan şehirlerde nüfusun şehir içi dağılışı bakımından yapısal farklılıklar vardır. Daha açık bir anlatımla "bu kentlerde Batılı kentlerin aksine olarak yüksek gelirliiler merkezde düşük gelirliiler ise çevrede yaşamaktadır. Batılı olmayan kentlerde gelir artışı merkezi yerleşme için daha büyük talep ortaya çıkarmakta ve aşırı sıkışıklığı artırmaktadır" (Atalık, 1989:42-43. Ancak Erzurum şehri nüfusu fazla olan bir şehirdir. Dolayısıyla Batılı olan ve olmayan şehirler arasında geçişi temsil ettiği düşünülmektedir. Merkezi mahalleler şehrin fiziki gelişiminin bir sonucu olarak düşük gelirliilerin yaşama alanı olmuştur. Daha önce açıklanan nedenler yüzünden merkeze yakın varlıklı mahalleler oluşmuş, planlı toplu konut alanları bu alanda yaşayan nüfus miktarını ve nüfusun gelir seviyesini büsbütün düşürmüştür. Nüfus miktarındaki azalış kısmen de olsa sosyal bağlılığın devam etmesi anlamına gelmektedir. Ancak 1990'lı yıllarda Murat Paşa, Çırcır, Dere mahallelerini kapsayan alanda başlayan şehrsel yenileme (urban renewal)¹⁰ olayı ile alan varlıklı aileler için çekim merkezi olmaya başlamıştır. Dolayısıyla sosyal ve fiziki olarak eksilen bu alanlarda varlıklı ailelerin yaşamaması suç olayında azalışa neden olmuştur. Nitekim varlıklı ailelerin yaşadığı alanlarda suç oranı artmaktadır. Ayrıca çok sayıda şeritsel (yol boyu) ticari alanının mevcut olduğu bu alanda suç doğal olarak işlenmektedir. Ancak bu şeritsel alanlar birçok mahallenin sınırları içinde kalmakta, dolayısıyla her bir mahalle başına düşen suç sayısında azalma görülmektedir.

¹⁰ Bu konuda bakınız, Keleş, (1997: 296-297).

Sonuç olarak yukarıdaki açıklamalar göstermektedir ki şehirde suç olayı bir nedene bağlı değil aksine birden çok nedene bağlıdır. Bunlar yoksulluk kültürü, sosyo-ekonomik süzülme, inşa edilmiş şehirselleşme çevre, şehir içi arazi kullanışı şeklinde sıralanabilir. Şehirde bölgesel suç alanları olduğu gibi şeritsel suç alanları (cadde suç alanları) da bulunmaktadır. Yine sağlık fonksiyon alanları (hastaneler) noktasal suç alanları olarak ortaya çıkmıştır. Gelecekte aynı suç işleme kalıbı varlığını koruyacaktır. Ancak içinde sağlık fonksiyon alanı bulunduran Atatürk Mahallesi bu özelliği nedeniyle suç oranında artış olabilecek bir alandır.

Kaynakça

- Aksoy, H., (2003), "Coğrafi Bilgi Sistemi Uygulamaları: Bursa Modeli", *1. Polis Bilişim Sempozyumu*, Ankara: İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı. ss. 363-366.
- Aslanoğlu, R.A., (1998), *Kent, Kimlik ve Küreselleşme*, Bursa:ASA.
- Atalık, G., (1989), *Bölge Planlamasına Giriş*, İstanbul:İstanbul Teknik Üniversitesi Matbaası, Gümüşsuyu.
- Berry, B.J.L.; Simmons, J.W. and Tennant, R.J., (1963), "Urban Population Densities: Structure and Change", *The Geographical Review*, V. 53, No: 3, pp. 398-405.
- Berry, B.J.L., (1973), *The Human Consequences of Urbanisation*, London: Macmillan.
- Brennan-Galvin, E., (2002), "Crime and Violence in an Urbanizing World", *Journal of International Affairs*, Vol. 56, No. 1, pp. 123-145.
- Ceccata, V.; Haining, R. and Signoretta, P., (2002), "Exploring Offence Statistics in Stockholm City Using Spatial Analysis Tools" , *Annals of Association of American Geographers*, 92(1), pp. 29-51.
- DİE, (2000a), *Nüfusun Sosyo-Ekonomik Özellikleri*, 34 İstanbul.
- DİE, (2000b), *Nüfusun Sosyo-Ekonomik Özellikleri*, 35 İzmir.
- DİE, (2000c), *Nüfusun Sosyo-Ekonomik Özellikleri*, 16 Bursa.
- DİE, (2000d), *Nüfusun Sosyo-Ekonomik Özellikleri*, 06 Ankara.
- DİE Erzurum Bölge Müdürlüğü, (2000), *Erzurum Şehri Mahalle Nüfusları*, Erzurum.
- Doğanay, H. (1983), *Erzurum'un Şehirselleşme Fonksiyonları ve Başlıca Planlama Sorunları*, Atatürk Üniversitesi Basılmamış Doçentlik Tezi, Erzurum.
- Dönmezer, S., (1984), *Kriminoloji*, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Dönmezer, S., (1994), *Kriminoloji*, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul.

- DPT, (1982), *Türkiye'de Yerleşme Merkezlerinin Kademelenmesi, Ülke Yerleşim Merkezleri Sistemi*, Kalkınmada Öncelikli Yörelere Başkanlığı, Ankara.
- Erzurum Büyükşehir Belediyesi, (2000), *Arazi Tarama Sonuçları*, Erzurum.
- Erzurum İl Emniyet Müdürlüğü, (2002), *Erzurum Şehrinde Mala Karşı İşlenen Suçlar*, Erzurum.
- Göçer, O., (1974), *Şehrsel Merkezler ve Şehrsel Kademelenme*, İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi Şehrsel Bölgeler ve Ulaşım Kürsüsü Yayın 2.
- Göney, S., (1984), *Şehir Coğrafyası I*, İstanbul: Acar Matbaacılık Tesisleri.
- Hannon, L., (2002), "Criminal Opportunity Theory and The Relationship Between Poverty and Property Crime", *Sociological Spectrum*, 22, pp. 363-381.
- Herbert, D.T. and Thomas, C.J., (1982), *Urban Geography*, New York: John Wiley & Sons.
- İçli, T.G., (1993), *Türkiye'de Suçlular, Sosyal Kültürel ve Ekonomik Özellikleri*, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayını-Sayı: 71.
- İçli, T.G., (2001), *Kriminoloji*, Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- İller Bankası, *Erzurum Analitik Etüdüleri*, Ankara.
- Kaplan, E.A., (1980), *Kentleşen Toplumda Suçluluk Sorunu ve Polis Örgütü*, Ankara: Kamu Yönetimi Uzmanlık Tezi, TODEİ.
- Karakaş, E., Arslan, H., Karadoğan, S., (2003), "Suç Araştırmalarında CBS Sistemiyle Oluşturulan Haritaların Önemi", *1. Polis Bilişim Sempozyumu*, Ankara: İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı, ss. 358-362.
- Keleş, R., (1997), *Kentleşme Politikası* (4. Baskı), Ankara: İmge Kitabevi.
- Knox, P., (1982), *Urban Social Geography An Introduction*, London: Longman.
- McIlwaine, C., (1999), "Geography and development: Violence and Crime as Development Issues", *Progress in Human Geography* 23, 3, pp. 453-463.
- Nagle, G., (1995), "Urban Crime: A Geographical Appraisal", *Geographical Magazin*, Vol. 67, Issue 3.
- Özgülç, N., Tümertekin, E., (2000), *Coğrafya, Geçmiş, Kavramlar, Coğrafyacılar*, İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Özgülç, M., *Uygulamalı Nüfus Coğrafyası Ders Notları*.
- Ratcliffe, J.H. and McCullagh, M.J., (1999), "Hotbeds of crime and the search for spatial accuracy", *Geographical Systems* 1, pp. 385-398.
- Sanlı, S.F., (1998), *Türkiye'de Suçluluk Yapısını Etkileyen Sosyo-Ekonomik Emenler*, Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Basılmamış Uzmanlık Tezi.

- Schulenberg, J.L., (2003), "The Social Context of Police Discretion with Young Offenders: An Ecological Analysis", *Canadian Journal of Criminology and Justice*, April, pp. 127-157.
- Schweitzer, J.H.; Kim, J.W. and Mackin, J.R., (1999), "The Impact of Built Environment on Crime and Fear of Crime in Urban Neighborhoods", *Journal of Urban Technology*, Vol. 6, Num. 3, pp. 59-73.
- Sencer, Y., (1979), *Türkiye'de Kentleşme*, Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Small, J., Witherick, M., (1989), *A Modern Dictionary of Geography*, London: Edward Arnold.
- Smith, S.J., (2003), "Classics in Human Geography Revisited", *Progress in Human Geography*, 27, 3, pp. 333-339.
- Soyaslan, D., (1996), *Kriminoloji*, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları No: 512.
- Tümertekin, E., Özgüç, N., (1998), *Beşeri Coğrafya, İnsani Kültür, Mekan*, İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Türk Ceza Kanunu, (2002), Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Wirth, L., (2002), "Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentleşme", Bülent Duru, Ayten Alkan (Derleme ve Çeviri) *20. Yüzyıl Kenti*, içinde, Ankara: İmge Kitabevi.

